

VALAKI MŰANYAG KANALAT RÁGCSÁL

Arra gondoltam, írok egy rövidke szöveget, amelyben megpróbálok mondani valamit a Vajdasági Íróegyesület Életmű-díjával kapcsolatban. Arról, mit jelent nekem ez a díj, arról, miért is fogadtam el. Ugyanis megkérdezték, elfogadom-e? És mondtam, elfogadom, hiszen én, mondtam, nem könnyű időkben, elnöke is voltam ennek az egyesületnek, valamint örülök annak is, mondtam, hogy a díj átadására Újvidékre utazhatom, lévén hogy én magamat még mindig újvidéki, ahogy Slobodan Tišma barátom mondja, URVIDEK-i írónak tudom, azonosultam volt ezzel az Új-jal mint olyannal, ragaszkodom ehhez az Új-hoz mint olyanhoz, amit, mármint azt, hogy Újvidék, mi ifjú korunkban úgy ejtettük volt ki, mintha csak azt mondtuk volna: New York, de ugyanakkor azt is, hogy: szerb Athén, meg hát úgy, hogy kiejtésünkkel érzékeltessük azt is, arról a városról van szó, ahol 1922-ben az *Út* című aktivista folyóirat megjelent volt (amit majd *IKSZ* címmel, 1924-ben Herceg János, a Bauhaus levelező tagja folytat Zomborban). Örültünk, hogy ilyen összetett, jóllehet mégis nyugodt, kis, zöld fővárosban élhettünk, olyan írókkal, mint Mladen Leskovac, Aleksandar Tišma, Streten Marić és Sinkó Ervin, akinél olykor éjszakánként, inkognitóban megjelent volt Miroslav Krleža... Arra gondoltam, az említettekén kívül, írok még valamit arról is például, mennyire megérintett, mennyire érzelmessé tett ez a díj. Vettem egy papirozt, és felírtam közepére a címet, hajnal volt, épp megszólaltak a madarak, szinte boldog önkívületben fogtam hozzá az íráshoz... Ám a papírra írt cím betűire pillantva visszahőköltem, ugyanis az állt ott középen nagy betűkkel, hogy:

SCANDAL

Istenem, mi történt? Idő kellett, amíg megértettem. Felkelve azon a hajnalon, minden jel szerint azzal indítottam spontán kis szövegem, hogy elmeséltem, mostanában fejeztem be egy terjedelmesebb verseskötet összeállítását, 2001 és 2017 között írt verseimből: *Nem könnyű* címmel. Már kész volt a kötet, sok hosszúverssel megterhelve, s úgy éreztem, mint mindig, most is valami egyszerű kisversekkel kellene kezdeni, és kedvem is kerekedett ilyen kis, ártatlan, tiszta versikéket írni. És akkor ugyanez történt. Felírtam az első versike címét:

SCANDAL

És akkor sem értettem semmit. De ahogy az első néhány verssel elkészültem, s már a bevezető ciklusnak is ez lett a címe:

SCANDAL, kezdtem megérteni, miről is van szó.

Az első vers például egy építészeti alpinistáról szólt. Persze arról sem volt fogalmam, honnan a fenéből került ez az építészeti alpinista a versembe. Szóval egy építészeti alpinista lóg a kötélben, pihen egy kicsit. És közben belát egy szegényes lakásba. Ahol éppen kifut a tej. Érezni véli a kifutott tej illatát. Majd megpillantja a lakót, egy szomorú, vakaródzó, borostás emberkét. Aki ugyanabban a pillanatban fedezi fel a kint lógó embert. Azt hiszi róla, felakasztotta, illetve éppen akasztja fel magát. És hirtelen elhatározza, a sarokban lévő harmonikájáért nyúl, hogy játsszon neki valamit, arra gondolván, éppen ez az

Az április 8-án Újvidéken, a Vajdasági Írók Egyesületének életműdíja átadásán mondott beszéd.

utolsó kívánsága, hiszen látta, a kötélén lógó ember is észrevette a sarokban álló harmonikát, sőt az sincs kizárva, gondolta a borostás emberke, játék közben netán majd meggondolja magát... És játszani kezdett neki valami szomorú dalt, nem éppen a *Szomorú vasárnapot*, de valami hasonlót. Majd ismét az építészeti alpinista szemével látunk, aki látja, mint egy nagy fehér rózsát, a kifutó tejet, sőt még azt is látja, mert mint mondja, neki foglalkozásából kifolyólag mindenre rálátása van, mi a felirat a harmonikán, mi a márkája, látja, a harmonika gyöngyház burkolatán ez áll:

SCANDAL

Talán mert Újvidéket említettem, valamiféleképpen a bevezető ciklus még egy másik verse is kérte, említsem meg kis ünnepi beszédemben, méghozzá az a vers, amelyben valaki diktálja a vers refrénjét, különös mód szerbül (Domonkos barátommal nagy hatással voltak ránk a szerb költők, Laza Kostić és Miloš Crnjanski, gyönyörű refrénjei):

Neko gricka plastičnu kašiku.

Nagyon örültem neki, jöllehet sejtelmem sem volt, ki diktálja, de ahogy diktálta, én alázatosan meg-megismételtem:

Neko gricka plastičnu kašiku.

Ám a vers vége felé azt írtam, újabban ez a szokásom prózaszövegeimben is, szeretnék köszönetet mondani azoknak, akik segítettek összehozni versem, többek között annak a tejcárdában gubbasztó embernek is, aki valahonnan, több száz kilométerről végig a vers folyamán, a refrént diktálta nekem, aki valójában, mert nem volt pénze, egész idő alatt csak egy műanyag kanalat rágszált. Szeretnék fizetni neki, írtam köszönő soraimban, egy kistál sutlijašt (tejberizst). Na mármost ezt is el kell mesélnem. A kistál sutlijašt (tejberizst).

Ugyanis volt egy barátom Újvidéken, aki bizonyos időközökben megkeresett a Rádióban, ahol akkor dolgoztam, képzőművészeti kritikákat írtam, és lementünk vele, a báni palotával szembeni (mert a báni-palotát is meg kell említeni): Carigrad nevű cukrászdába, ahol minden alkalommal megettünk egy kistál sutlijašba (tejberizsbe) süllyesztett baklavát. Ugyanis ezt tettem volt zágrábi egyetemista koromban is, amikor már az ájulás határán voltam az éhségtől, eladtam egy-egy könyvet a zrinjevaci antikváriumban, és valamelyik közeli tejcarnokban, cukrászdában rögtön megettem egy kistál sutlijašt (tejberizst)... Vickó barátom meséli, egy időben, míg a középkori szerb irodalmat tanította az újvidéki egyetemen, Milorad Pavić, aki akkor még nem írt regényeket, rendszeresen beült a Carigrad kirakatába, szemben a báni palotával – és megevett két (vagy ahogy Danilo Kiš mondaná) dupla sampitét...

Szóval, ez alkalommal valóban csak azt szerettem volna a magam módján, körülményesen megírni-mondani, hogy ilyen szkandalózis írónak, mint amilyen én vagyok, tényleg SCANDAL életműdíjat adni, nekem viszont nincs más választásom, mint elfogadni, el, tele érzelmmel, jöllehet az, hogy elfogadom, tudom, SCANDAL, de mondom, nincs más választásom, mint bukdosni az egyik ilyen SCANDAL-ból a másikba...

Köszönöm. Valóban köszönöm. Mert figyeljünk csak, valaki most is harmonikázik:

Neko gricka plastičnu kašiku.